

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально- наукового
інституту педагогіки і психології

проф. Світлана КОНДРАТЮК

«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія соціальної мобільності особистості

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма Практична психологія першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти

денної та заочної форми навчання

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією НН
Інституту педагогіки і психології Сумського
державного педагогічного університету імені
А. С. Макаренка
«28» серпня 2024 р.

Голова:

Юлія БОНДАРЕНКО

Суми - 2024

Розробник:

1. Єрмакова Н.О., кандидат психол. наук, доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма дисципліни затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

С.Б.Кузікова, д. психол. н., професор

«28» серпня 2024 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: <u>3</u>	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Вибіркова	
Розділів: <u>2</u>		Рік підготовки:	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: <u>реферат</u> , <u>проект</u> (назва)		3-й	3-й
Загальна кількість годин - <u>90</u>		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <u>2 год.</u> самостійної роботи студента – <u>2 год.</u>		6-й	6-й
		Лекції	
		20 год.	4
		Практичні, семінарські	
		20 год.	4
		Лабораторні	
	- год.	-год.	
	Самостійна робота		
	48 год.	80 год.	
	Консультації:		
2	2		
Вид контролю: <u>залік</u>			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу: засвоєння студентами сучасних уявлень про соціальну мобільність особистості як умову успішної адаптації у нестабільному суспільстві.

Завдання курсу:

- **методичні:** навчити студентів сучасному науковому розумінню й правильній оцінці теоретичних знань та практичних підходів до мобільності особистості як соціально-психологічного явища;
- **пізнавальні:** розширення світогляду студентів про глобалізаційні процеси у сучасному світі, мультикультуральні моделі побудови суспільства, психологічні виміри соціальної мобільності особистості;
- **практичні:** формування навичок і вмінь надання професійної психологічної допомоги особам у кризовій ситуації життя, пов'язаної з їх соціальною мобільністю.

Освітньо-професійною програмою **Практична психологія** навчальна дисципліна «Психологія соціальної мобільності особистості» визначена як **вибіркова**. Вона не формує загальні та спеціальні компетентності, проте її вивчення надає студентам ряд можливостей та переваг.

Студенти ознайомляться з:

- визначеннями, класифікаціями та структурою соціальної мобільності особистості;
- науковими підходами до соціальної стратифікації суспільства;
- соціально-психологічною сутністю міграційних процесів у сучасному світі;

Знатимуть:

- соціально-культурні та психологічні чинники адаптації людини в іноетнічному середовищі;
- психологічне підґрунтя процесів глобалізації у світі;
- психологічні засади професійної мобільності особистості;
- основні чинники та прояви особистісної мобільності.

Вмітимуть :

- визначати причини, чинники та вектор соціальної мобільності особистості;
- надавати психологічну допомогу особам у кризових ситуаціях, пов'язаних із їх особистісною та професійною мобільністю;
- розробляти та проводити соціально-психологічні тренінги з питань попередження та подолання негативних проявів під час соціальної мобільності особистості.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Оскільки предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічні причини, механізми, закономірності соціальної мобільності особистості, курс «Психологія соціальної мобільності» ґрунтується на знанні таких попередньо вивчених курсів, як: «Психологія», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Психологія спілкування» і таких попередньо засвоєних компетентностях:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати дослідження, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Перелік результатів навчання, необхідних для опанування дисципліною, які формувалися під час вивчення попередніх курсів:

- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

3. Результати навчання за дисципліною

Роль навчальної дисципліни «Соціальна психологія з практикумом» у досягненні програмних результатів

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН 1. Розуміти результати досліджень та сучасні уявлення про теоретичні та практичні підходи до мобільності особистості як соціально-психологічного явища.

РН 2. Аналізувати глобалізаційні процеси у сучасному світі, мультикультуральні моделі побудови суспільства, психологічні виміри соціальної мобільності особистості.

РН 3. Застосовувати психологічні методи для діагностування основних чинників та проявів професійної та особистісної мобільності, визначення основного вектору соціальної мобільності особистості.

РН 4. Здійснювати кількісний і якісний аналіз результатів проведених методик.

РН 5. Надавати консультативну допомогу особам у кризових ситуаціях, пов'язаних із їх особистісною та професійною мобільністю;

РН 6. Розробляти та проводити соціально-психологічні тренінги з питань попередження та подолання негативних проявів під час здійснення соціальної мобільності особистості.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент має глибокі, міцні і системні знання з усього теоретико-практичного курсу, може чітко сформулювати основні напрямки курсу, використовуючи термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Студент самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань, вміє застосовувати здобуті знання у практичній діяльності. Усі передбачені програмою навчання навчальні завдання студентом виконані раціонально і аргументовано, якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до максимального.
82-89	Студент має міцні ґрунтовні знання з навчальної дисципліни, вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, формулює висновки, але допускає незначні огріхи у порівняннях, застосуванні теоретичних знань на практиці. Студент має стійкі навички виконання практичного завдання, але може допустити неточності при їх виконанні. При виконанні проведених методик допускаються певні неточності, має місце спрощення або зайва деталізація. Усі передбачені програмою навчання навчальні завдання студентом виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального.
74-81	Студент повністю опанував програмовий матеріал, має сформовані практичні навички аналізу проблем, розглянутих під час вивчення дисципліни, але не може вийти за межі теми та заданих прикладів, не поєднує надану інформацію з іншими знаннями та навичками. При застосуванні знань на практиці, узагальненні і систематизації навчальної інформації, інтерпретації проведених методик студент допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків. Деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо. Всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі з виконаних завдань можуть містити помилки.
64-73	Студент опанував основні теми курсу, знає основні поняття навчального матеріалу, відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, має уявлення про

	основні методи діагностики явищ, передбачених програмою курсу, але його знання мають загальний, подекуди - поверховий характер, іноді не підкріплені практичними прикладами. Пробіли у знаннях не носять істотного характеру, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані. Замість чіткого термінологічного визначення студент може теоретичний матеріал пояснювати на побутовому рівні та обмеженому життєвому досвіді. Має недоліки в застосуванні практичних вмінь. Студент має елементарні, нестійкі навички виконання завдання, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань ним виконано, деякі види завдань виконані з помилками.
60-63	Студент засвоїв основні теми навчального курсу на поверховому рівні, відтворення навчального матеріалу можливе лише на рівні запам'ятовування. Орієнтується в основних поняттях дисципліни, однак допускає суттєві помилки. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Планує та виконує частину практичних завдань за допомогою викладача. Практичні навички виконання кількісного аналізу даних проведених методик на посередньому рівні, їх якісна інтерпретація або відсутня, або виконана з помилками, містить значну кількість неточностей. Багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35-59	Студент має фрагментарні знання за обсягом менше половини навчального матеріалу. Не володіє термінологією, понятійний апарат не сформований. Не спроможний викласти програмний матеріал. Словниковий запас професійних понять не дає змоги оформити ідею. Відсутні сформовані уміння та навички. Виконує лише елементи практичного завдання, потребує постійної допомоги викладача. Практичні навички обробки передбачених програмою курсу методик на дуже низькому рівні, наявний лише кількісний аналіз. При додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.
1-34	Студент не засвоїв програмового матеріалу, під час відповіді допускаються суттєві помилки; відсутні сформовані уміння та навички; виконує лише елементи практичного завдання, потребує постійної допомоги викладача. Всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призводить до будь-якого значимого підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

№	Види діяльності, що оцінюються	Кількість балів
<i><u>Поточний контроль</u></i>		
1	Усна відповідь (розкриття теоретичного питання) на практичному занятті	0 – 5 балів
	– обґрунтоване суттєве доповнення	0 – 2 бала
	– участь у дискусії (аргументованість, новизна, системність, повнота)	0 – 2 бала
	– наявність методичних матеріалів до теми заняття	0 – 2 бала
	– розв'язання проблемного завдання з предмету	0 – 5 балів
2	Виконання практичного завдання з окремої теми	
	– тема 5	0 – 5 балів
	– тема 7	0 – 5 балів
3	Виконання самостійної роботи з окремої теми	0 – 2,5 балів
4	Контрольна робота за матеріалом розділів № 1-2 (кожна)	0 – 5 балів
5	Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання ІНДЗ 1	0 – 10 балів
	відмінно	10 балів
	добре	7 балів
	задовільно	3 балів

Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання ІНДЗ 2	0-10 балів
відмінно	10 балів
добре	7 балів
задовільно	3 бали
У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, йому нараховується	0 балів
Підсумкова оцінка з кожної теми виставляється за сумою отриманих балів	

Розподіл балів, які нараховуються студентам

Розділ I	Тема 1	5	10
	Тема 2	5	
	Тема 3	5	10
	Тема 4	5	
Контрольна робота		5	5
ІНДЗ 1		10	10
Розділ II	Тема 5	10	15
	Тема 6	5	
	Тема 7	10	15
	Тема 8	5	
Контрольна робота		5	5
ІНДЗ 2		10	10
Контроль самостійної роботи		20	20
Сума			100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється як загальний підсумок з наступних форм роботи:

– 2 підсумкові контрольні роботи (проводяться письмовій формі, див. критерії оцінювання письмової відповіді));

– аудиторна робота за семестр (підсумкова оцінка усіх форм роботи студента впродовж семестру);

– самостійна робота за семестр.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення "Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу", затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробленні та аналізі їхніх результатів, у виконанні, обговоренні та оцінюванні практичних завдань, тестування, індивідуальне навчально-дослідне завдання у вигляді письмові роботи. Підсумковий контроль – залік (7 й семестр).

6. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. Соціокультурний контекст вивчення соціальної мобільності.

Тема 1. Основні поняття, що визначають соціальну мобільність. Фундаментальні поняття соціології – соціальна структура, соціальний склад й соціальна стратифікація. Основні виміри соціальної стратифікації. Поняття соціальної верстви. Соціальний статус та соціальна роль. Головні виміри стратифікації – дохід, влада, освіта, престиж. Теорія соціальної стратифікації П. Сорокіна. Історичні типи стратифікації. Поняття середнього класу. Сутність соціальної нерівності та її причини. Види соціальної нерівності.

Тема 2. Мобільність як соціально-психологічна категорія.

Поняття соціальної мобільності. Види соціальної мобільності. Горизонтальна та вертикальна мобільність. Висхідна та низхідна мобільність. Механізми соціальної мобільності. Професійна, економічна та політична мобільність. Характеристики соціальної мобільності. Швидкість та інтенсивність мобільності. Канали й фільтри соціальної мобільності. Наслідки соціальної мобільності. Принципи соціальної мобільності.

Тема 3. Соціальна мобільність особистості в мультикультурному просторі. Мультикультуралізм та процеси глобалізації сучасного світу. Визначення категорії «культури» в психології. Взаємовідносини особистості і культури. Показники культурної варіабельності.

Тема 4. Міграційні процеси у сучасному світі. Визначення міграції. Види міграції. Міждержавна трудова міграція. Функції трудової міграції. Причини та мотиви трудової міграції. Сучасний стан трудової міграції

населення України. Легальна та нелегальна міграція. Соціальні проблеми, що пов'язані з торгівлею людьми. Позитивні та негативні наслідки трудової міграції населення України. Соціальні та психологічні детермінанти трудової міграції. Об'єктивні та суб'єктивні чинники міграції.

Тема 5. Соціокультурні особливості міграційних процесів (глобалізація, мультикультуралізм). Міграції як складова частина процесу глобалізації. Мультикультуралізм як методологічна основа вивчення міграційних процесів. Глобалізація сучасного суспільства. Основні чинники, прояви та наслідки глобалізації. Міграційні процеси у взаємодії культур. Визначення поняття «культура» у психологічному контексті. Культура і психологія. Основні виміри культури: індивідуалізм-колективізм; маскулінінність-фемінінність; дистанція влади.

Тема 6. Ідентичність як соціально-психологічна категорія. Сутність феномена ідентичності особистості: визначення поняття, його зміст і структура. Ідентичність у соціологічній науці. Визначення поняття «ідентичність» у різних наукових психологічних школах. Соціальна та особистісна ідентичність. Психоаналітичне трактування ідентичності (З. Фрейд, К. Юнг, А. Адлер, К. Хорні, Е. Фромм). Підходи до розуміння ідентичності Е. Еріксона. Типологія ідентичності Дж. Марсія. Символічний інтеракціонізм та його погляди на проблему ідентичності (У. Джеймс, Дж. Мід, Г. Брейкуелл, Ю. Хабермас, І. Гоффман). Біхевіоризм. Міжгрупова взаємодія. Теорія соціальної ідентичності Г. Теджфела. Теорія самокатегоризації Дж. Тернера.

Основні компоненти ідентичності. Параметри ідентичності. Криза ідентичності. Трансформація ідентичності. Динаміка системи соціальної ідентичності.

РОЗДІЛ II. Соціально-психологічні засади особистісної мобільності.

Тема 7. Соціально-психологічна адаптація та акультурація особистості в інокультурному середовищі. Психологічні основи акультурації. Основні теорії міжкультурної адаптації. Психоаналітичні підходи до психологічної та соціально-психологічної адаптації. Гуманістичний напрямок психології: аналіз процесу адаптації. Уявлення про сутність адаптації з погляду когнітивної психології. Поняття «культурного шоку» – причини та ознаки. Динаміка перебігу процесу адаптації. Соціально-культурні та психологічні чинники адаптації мігрантів в іноетнічному середовищі. Основні стратегії акультурації. Наслідки культурних контактів для груп та індивідів.

Тема 8. Професійна мобільність. Професійна мобільність особистості як форма прояву її адаптаційних можливостей. Основні чинники професійної мобільності працівників. Розвиток професійної мобільності працівників як цільове завдання керівництва організації. Управління мотивацією працівників з метою розвитку професійної гнучкості та пластичності.

Тема 9. Особистісна мобільність. Значення психологічної гнучкості, пластичності, готовності до активних дій, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, вміння працювати у команді як умови успішної адаптації у нестабільних соціально-економічних умовах. Поняття соціального стереотипу. Визначення особистісної та інтелектуальної гнучкості. Креативність. Активність особистості у самозмінах, саморозвитку та самовдосконаленні.

7. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Усього	Денна форма				Заочна форма				
		у тому числі				у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Самост.р	Усього	Лекції	Практ.	Лабор.	Самост.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Соціокультурний контекст вивчення соціальної мобільності.										
Тема 1. Основні поняття, що визначають соціальну мобільність.	8	2	2	-	4	8	-	-	-	8
Тема 2. Мобільність як соціально-психологічна категорія.	10	2	2	-	6	8	2	2	-	4
Тема 3. Соціальна мобільність особистості в мультикультурному просторі	8	2	2		4	4	-	-	-	4
Тема 4. Міграційні процеси у сучасному світі.	8	2	2	-	4	8	-	-	-	8
Тема 5. Соціокультурні особливості міграційних процесів (глобалізація, мультикультуралізм).	8	2	2	-	4	8	-	-	-	8
Тема 6. Ідентичність як соціально-психологічна категорія.	10	2	2	-	6	8	-	-	-	8
Разом за розділом 1	52	12	12	-	28	44	2	2	-	40
Розділ 2. Соціально-психологічні засади особистісної мобільності.										
Тема 7. Соціально-	12	4	2	-	6	18	1	1	-	16

психологічна адаптація та акультурація особистості в інокультурному середовищі.											
Тема 8. Професійна мобільність.	12	2	4	-	6	13	1	-	-	12	
Тема 9. Особистісна мобільність.	12	2	2	-	8	13	-	1	-	12	
Разом за розділом2	36	8	8	-	20	44	2	2	-	40	
Модульний контроль	2						2				
Усього годин	90	20	20		48	90	4	4		80	

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Основні поняття, що визначають соціальну мобільність.	2	-
2	Мобільність як соціально-психологічна категорія.	2	2
3	Соціальна мобільність особистості в мультикультурному просторі	2	-
4	Міграційні процеси у сучасному світі.	2	-
5	Соціокультурні особливості міграційних процесів (глобалізація, мультикультуралізм).	2	-
6	Ідентичність як соціально-психологічна категорія.	2	-
7	Соціально-психологічна адаптація та акультурація особистості в інокультурному середовищі.	4	1
8	Професійна мобільність.	2	1
9	Особистісна мобільність.	2	-
Всього		20	4

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Соціальна мобільність в структурі інших соціологічних та соціально-психологічних категорій.	2	-
2	Визначення поняття «соціальна мобільність»: види, механізми, характеристики, принципи.	2	2
3	Соціальна мобільність особистості в мультикультурному просторі	2	-
4	Міграційні процеси у сучасному світі як прояв соціальної мобільності населення.	2	-

5	Соціокультурні та психологічні засади міграційних процесів	2	-
6	Ідентичність: соціально-психологічний та психологічний аналіз поняття. Діагностика типу особистісної ідентичності.	2	-
7	Соціально-психологічна та психологічна адаптація особистості в інокультурному середовищі.	2	1
8	Професійна мобільність особистості. Діагностика професійної ідентичності особистості.	4	1
9	Особистісна мобільність.	2	-
Всього		20	4

Теми лабораторних занять
Не передбачені навчальним планом

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Основні поняття, що визначають соціальну мобільність.	4	8
2	Соціальна мобільність в структурі соціологічних та соціально-психологічних категорій.	6	4
3	Соціальна мобільність особистості в мультикультурному просторі	4	4
4	Міграційні процеси у сучасному світі як прояв соціальної мобільності населення.	4	8
5	Соціокультурні та психологічні засади міграційних процесів.	4	8
6	Ідентичність як психологічна категорія. Соціально-психологічний аналіз поняття. Діагностика типу особистісної ідентичності.	6	8
7	Соціально-психологічна та психологічна адаптація особистості в інокультурному середовищі.	6	16
8	Професійна мобільність особистості. Діагностика професійної ідентичності особистості.	6	12
9	Особистісна мобільність. Соціально-психологічний аналіз поняття.	8	12
Всього		48	80

Індивідуальні завдання

ІНДЗ 1 Соціокультурний контекст вивчення соціальної мобільності.

На основі аналізу запропонованої літератури підготувати науковий *проект-презентацію – реферат (або – тези наукової доповіді) та презентацію у програмі Power Point* з однієї із запропонованих тем:

1. Глобалізація сучасного світу та психологічні виміри індивідуалізації.
2. Криза ідентичності сучасної людини.
3. Працевлаштування за кордоном: міфи та реальність.
4. Психологічні проблеми трудових емігрантів.
5. Психологічні проблеми соціокультурної адаптації в іноетнічному середовищі.
6. Маргінальність як соціальне та психологічне явище.
7. Соціально-психологічні основи стратифікації суспільства.
8. Психологічні проблеми професійної мобільності особистості в умовах нестабільного суспільства.
9. Розвиток особистісної мобільності сучасної людини.
10. Нормативна регламентація життя та мобільність особистості.

ІНДЗ 2 Соціально-психологічні засади особистісної мобільності.

На основі вивчення наукової літератури з психології, соціології, соціальної роботи розробити тренінгову програму для певної категорії осіб з однієї із запропонованих проблем:

1. Програму соціально-психологічного тренінгу для осіб юнацького віку щодо попередження нелегальної трудової міграції та торгівлі людьми.
2. Програму тренінгу, який спрямований на реабілітацію, корекцію емоційного стану, психологічного здоров'я осіб, що є жертвами торгівлі людьми.
3. Тренінгову програму для дорослих вимушених мігрантів з метою корекції їх емоційного стану, оптимізації психологічного здоров'я.
4. Тренінгову програму для дітей-вимушених мігрантів з метою корекції їх емоційного стану, оптимізації психологічного здоров'я.
5. Тренінгову програму для покращення адаптації дітей мігрантів в інокультурному середовищі.
6. Тренінгову програму для дорослих емігрантів з метою зменшення наслідків «культурного шоку».
7. Тренінгову програму з метою покращення адаптації трудових мігрантів в інокультурному середовищі.
8. Тренінгову програму для сімей трудових мігрантів з метою підсилення їх адаптації в інокультурному середовищі.
9. Тренінгову програму для працівників організації з метою підсилення їх професійної мобільності.

10. Тренінгову програму для осіб юнацького віку з метою підсилення їх професійної ідентичності.

11. Тренінгову програму для осіб юнацького віку з метою підсилення їх особистісної ідентичності.

12. Тренінгову програму для осіб юнацького віку з метою підсилення їх толерантності як основної риси взаємин у полікультурному світі.

13. Тренінгову програму для працівників організації з метою профілактики їх професійної маргіналізації.

14. Тренінгову програму для дітей емігрантів з метою профілактики їх етнічної маргіналізації.

15. Тренінгову програму для соціальних маргіналів з метою оптимізації їх мобільності.

При розробці програми тренінгу вказати: мету, тривалість, кількість занять (не менше 7-и), цільову аудиторію, завдання кожної вправи, де і яким чином можна використовувати.

Вказівки до виконання та оформлення самостійної роботи:

1. Виконання самостійної роботи передбачає розвиток навичок пошуку необхідної інформації, опрацювання та осмислення теоретичного і практичного матеріалу.

2. Самостійна робота виконується на скріплених сторінках формату А4. На титульній сторінці вказуються: назва дисципліни («Психологічні основи соціальної мобільності особистості»); прізвище, ім'я, по-батькові студента; номер групи. Контрольна робота має містити список літератури. Оформлюється українською мовою, шрифт – 14 (Times New Roman), міжрядковий інтервал – 1,5, поля: ліве – 3 см, праве – 1 см, верхнє і нижнє – 2 см.; вирівнювання по ширині сторінки.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Ануфрієва Н.М., Зелінська Т.М., Єрмакова Н.О. Соціальна психологія: Навч. посібник / Н.М. Ануфрієва, Т.М. Зелінська, Н.О. Єрмакова. – К.: Каравела, 2016. – 370 с.

2. Блинова О.Є. Психологічні основи соціальної мобільності особистості: Навч. посібник для студентів ВНЗ / О. Є. Блинова. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2010. – 229 с.

3. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. [для студ. вищих навчальних закладів] / Л.Е.Орбан-Лембрик. – Київ : Либідь, 2006. – 560 с.

4. Орбан-Лембрик Л.Е., Подгурецькі Ю. Психологічні засади спілкування: Монографія. / Л.Е.Орбан-Лембрик, Ю. Подгурецькі. – Івано-Франківськ : «Нова Зоря», 2008. – 416 с.
5. Павленко В.М. Етнопсихологія: Навч. посібник / Павленко В.М., Таглін С.О. – К. : Сфера, 1999. – 408 с.
6. Пірен М.І. Етнополітичні процеси в сучасній Україні: Навч. посібник / Пірен М.І.– К.: Вид-во УАДУ, 1999. – 204 с.
7. Пірен М.І. Основи етнопсихології: Підручник. Вид. 2-е доп. / М.І. Пірен – К.,1998. – 436 с.
8. Савицька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія: Навч. посібник / О.В. Савицька, Л.М. Співак – К.: Каравела, 2011. – 264 с.
9. Слюсаревський М. М., Блінова О.Є. Психологія міграції: Навч. посібник / М.М. Слюсаревський, О.Є. Блінова, НАПН України – Кіровоград: ТОВ «Імекс ЛТД», 2013. – 244 с.
10. Соціальна профілактика торгівлі людьми: Навчально-методичний посібник / За ред. К.Б.Левченко, І.М.Трубавіної. – К.: Держсоцслужба, 2005. – 344 с.
11. Соціологія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. За редакцією В.М. Пічі. Друге видання, виправлене і доповнене. – Львів: «Новий світ – 2000», 2002. – 312 с.
12. Сміт Е.Д. Національна ідентичність / пер. з англ. П. Таращука. К.: Основи, 2004. 224 с. Ел. ресурс:
<http://litopys.org.ua/smith/smi.htm>

Допоміжні:

1. Блінова О.Є. Трудова міграція населення України у соціально-психологічному вимірі: [монографія] / О. Є. Блінова. – Херсон: РПО, 2011. – 488 с.
2. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / Ентоні Гіденс ; [пер. с англ. Н.П.Поліщук]. – К. : Альтпрес, 2004. – 100 с. – («Сучасна гуманітарна бібліотека»)
3. Гриценко Л.І., Лунченко Н.В., Ерстенюк О.В. Профілактична робота в навчальних закладах з протидії торгівлі людьми: Методичні рекомендації з використання навчальних матеріалів (фільм «Станція призначення – життя» для дітей та молоді 16-19 років, посібник тренера, посібник учасника «Як підвищити рівень усвідомлення проблеми торгівлі людьми»). – К.: Видавничий дім «АДЕФ – Україна», 2008. – 56 с.
4. Зовнішні трудові міграції населення України / За ред. Е.М. Лібанової, О.В. Позняка. – К. : РВПС України НАН України, 2002. – 206 с.

5. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с. Ел. ресурс: Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/718798/1/Konsultuvannya_2019.pdf

6. Кузікова С., Зливков В., Лукомська С., Щербак Т., Котух О. Психологічний супровід особистості в умовах війни: навч. посіб. Київ-Ніжин: Видавець П.П. Лисенко М.М., 2024. 260 с. Ел. ресурс: <https://emed.library.gov.ua/wp-content/uploads/tainacan-items/8476/110552/Psykholohichnyu-suprovid-osobystosti-v-umovakh-viyny.pdf>

7. Малиновська О.А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями: Монографія / О.А.Малиновська. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 236 с.

8. Маршавін Д., Беляєва С., Мручковська Е. Діяльність державної служби зайнятості у попередженні нерегульованої зовнішньої трудової міграції, протидії торгівлі людьми та ліквідації дитячої праці: Навч. посібник / За заг. редакцією С. Литвин, Д. Маршавіна. – К.: 2007. – 253 с.

9. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): Енциклопедія / НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К. : Довіра, 1998. – 912 с.

10. Москаленко В.В. Психологія соціального впливу: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 448 с.

11. Орбан-Лембрик Л.Е. Толерантність як основа адекватних взаємин у полікультурному світі // Орбан-Лембрик Л.Е. / Соціальна психологія. – 2008. – №2.

12. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. К.: Либідь, 2005. 560 с

13. Особливості зовнішньої трудової міграції молоді в сучасних умовах / О.М. Балакірева (керівник авт. кол.) О.О. Яременко, О.Г. Левцун та ін. – К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 124 с.

14. Пірен М.І. Чи є «вибрана верства» України символом української політичної нації? // Пірен М.І. / Соціальна психологія. – 2004. – № 5 (7). – С.3-11.

15. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю: навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи Л. М. Вольнова. К. , 2012. 275 с. Ел. ресурс:

http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12349/Volnova_psyhosoc.dopomoga%20u%20krizy.PDF?sequence=1

16. Серова І.І. Сучасні світові тенденції протидії нелегальній міграції та їх вплив на боротьбу з торгівлею людьми / Серова І.І. // Співробітництво держави і громадськості з питань протидії торгівлі людьми: Збірник наукових праць. – Київ – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – С.112-119.

17. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів: навч.-мет.посіб. / [за ред. К. Б. Левченко, І.М. Трубавіної, І.І. Цушка]. – К: Чальцев, 2008. – 384 с.

18. Татаренко Т. Етнічні кордони і міжетнічна толерантність / Татаренко Т. // Політичний менеджмент. – К. – 2004. – №5(8). – С.31-39.

19. Торгівля людьми в Україні: оцінка заходів, спрямованих на протидію / Євгенія Луценко, Лідія Матіяшек, Шивон Сканлан, Інна Шваб (Дитячий Фонд Об'єднаних Націй, Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Агентство США з міжнародного розвитку, Британська рада). – Київ, 2004. – 247 с..

9. Методичне забезпечення

1. Нормативні документи МОН України;
2. Посібники та підручники з психології для вищої школи;
3. Словники та енциклопедії з психології;
4. Психодіагностичний інструментарій (збірки психодіагностичних опитувальників та методик);
5. Програми тренінгових занять з проблематики соціальної мобільності;
6. Мультимедійні презентації;
7. Роздатковий матеріал;
8. Аудіо та відео наочність;
9. Тестові завдання для контролю.